

#TRANSFORMACJA
ENERGETYCZNA

#PRACA
W INSTYTUCJACH
UE

#BEZPIECZEŃSTWO
POLSKI

#RYNEK
EMERYTUR
W POLSCE

#FACT-CHECKING
I DEZINFORMACJA

PROJEKT

REKOMENDACJE MŁODYCH DLA **POLSKI**

PARTNERZY:

**INSTYTUT SOBIESKIEGO JUŻ PO RAZ DRUGI ZREALIZOWAŁ
KURS DLA STUDENTÓW, KTÓREGO CELEM BYŁO
PRZYBLIŻENIE ZAGADNIEŃ GOSPODARCZO-SPOŁECZNYCH
MŁODYM POLAKOM
W WIEKU MIĘDZY 19 A 30 ROKIEM ŻYCIA.**

Celem kursu było poszerzenie wiedzy i zdobycie kompetencji, które nie zawsze zawierają się w programie studiów na kierunkach politologicznych. Uczestnicy kursu mieli szansę zdobycia praktycznej wiedzy, której przyswojenie z pewnością przyczyni się do wzmocnienia ich pozycji na rynku pracy.

Uczestnicy projektu pn. „**Akademia Młodych Ekspertów**” pracowali wielotorowo: odbyli szereg spotkań z decydentami i ekspertami szczebla ogólnopolskiego, brali udział w warsztatach, a następnie wypracowali własne rekomendacje dotyczące pięciu wskazanych obszarów, tj. polityki energetycznej, bezpieczeństwa Polski na arenie międzynarodowej, zwiększenia zatrudnienia Polaków w instytucjach i agencjach unijnych, przyszłości rynku emerytur w Polsce oraz walki z dezinformacją.

Poniżej prezentujemy wyniki ich pracy - rekomendacje dla Polski w zakresie pięciu istotnych zagadnień gospodarczo-społecznych.

TRANSFORMACJA ENERGETYCZNA POLSKI – REKOMENDACJE

1. KONIECZNE JEST OGRANICZENIE EMISYJNOŚCI ŹRÓDEŁ ENERGII, Z KTÓRYCH KORZYSTA POLSKA POPRZEC WŁĄCZENIE DO KRAJOWEGO SYSTEMU ENERGETYCZNEGO ROZWIĄZANIA NISKOEMISYJNEGO – ENERGETYKI JĄDROWEJ.

Według oficjalnych stanowisk renomowanych światowych organizacji naukowych klimat na Ziemi ociepla się, a odpowiedzialna za to jest działalność człowieka. W związku z rozmiarami i skutkami katastrofy klimatycznej energetyka – sektor gospodarki będący jednym z głównych źródeł antropogenicznej emisji gazów cieplarnianych – musi przejść znaczącą transformację. Spośród dostępnych rozwiązań ograniczania emisyjności energetyki najlepszym (tj. najbardziej realnym i możliwym do zastosowania z dzisiejszej perspektywy) w przypadku Polski jest sukcesywne przechodzenie na źródło energii o niższej emisyjności: energetykę jądrową. Istnieje wzorzec skutecznej dekarbonizacji energetyki kraju europejskiego – francuski Plan Messmera, który może służyć za inspirację do podjęcia własnych działań. **Energetyka jądrowa – w przeciwieństwie do OZE – nie wymaga skomplikowanej transformacji całego systemu energetycznego, jednak aby była skuteczna rozwojowi energetyki jądrowej musi towarzyszyć sukcesywna redukcja udziału węgla w produkcji energii elektrycznej. Działając w ten sposób polska polityka w zakresie miks energetycznego stanie się optymalna z emisyjnego punktu widzenia.**

2. POLSKA POWINNA ROZWIJAĆ IDEE KLASTRÓW ENERGII, CO PRZYCZYNI SIĘ DO ZWIĘKSZENIA BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO KRAJU PRZY JEDNOCZESNYM ROZWOJU ŹRÓDEŁ NIEEMISYJNYCH.

Wojna na Ukrainie pokazała, że atak na system energetyczny stanowi jedną z podstawowych metod walki stosowanych we współczesnych konfliktach zbrojnych. Klastry energii umożliwiają produkcję i wykorzystywanie energii w oparciu o lokalne źródła - taka decentralizacja polskiego systemu energetycznego znacząco utrudnia jego paraliż w obliczu konfliktu zbrojnego. Rozwiązanie takie może funkcjonować w ramach powiatu lub grupy gmin, co z kolei przyczyni się do wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców. Sprawy lokalne z łatwością stają się żywym tematem wśród mieszkańców danego terenu, toteż istnieje szansa, że kwestie związane z dążeniem do korzystania ze źródeł energii nie wpływających negatywnie na bezpośrednie środowisko życia traktowane będą przez nich priorytetowo.

Klastry energii umożliwiają także osiągnięcie unijnych celów klimatycznych przy jednoczesnym rozwoju lokalnego potencjału energetycznego.

3. POLSKA POWINNA ROZWIJAĆ SIĘ W BRANŻY RETENCJI ENERGII POPRZEC INWESTYCJE W PRODUKCJĘ ORAZ R&D.

Elektromobilność stanowi jeden z najważniejszych elementów transformacji energetycznej UE. Obecnie Polska należy do grona największych producentów baterii do EV na świecie, lecz aby utrzymać lub wzmocnić swoją pozycję konieczne są inwestycje i stworzenie odpowiedniego klimatu inwestycyjnego. Można to osiągnąć m.in. poprzez opracowane merytoryczne i proceduralnie rozwiązania legislacyjne oraz wzrost wydatków na inwestycje publiczne.

Retencja energii stanowi także istotne wyzwanie w kontekście wykorzystywania pełnego potencjału OZE. Mając to na uwadze Polska - chcąc aspirować do miana pioniera na rynku - powinna inwestować w R&D oraz nieustannie rozwijać się np. w zakresie produkcji baterii grafenowych.

Jest to niezwykle istotne, ponieważ Polska prezentuje wysokie aspiracje związane z produkcją w dziedzinach high-tech, a wskazany segment pozytywnie rokuje jako ten obszar, który warto rozwijać.

4. NALEŻY ZWIĘKSZYĆ EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNĄ BUDYNKÓW I INFRASTRUKTURY W POLSCE.

Transformacja energetyczna to zarówno wieloletnie plany budowy reaktorów jądrowych, jak i nieskomplikowane działania możliwe do zrealizowania w nieodległym terminie. Tego typu działania pozostają w zgodzie z przyjętym przez Unię Europejską planem *Fit for 55*, który zakłada m.in. zwiększenie efektywności energetycznej obecnej infrastruktury oraz budynków.

Punktem wyjścia do zwiększenia efektywności energetycznej budynków mogłoby być stworzenie programów rządowych skierowanych do samorządów oraz programów samorządowych realizowanych w oparciu o środki unijne, których celem byłoby wsparcie w zakresie modernizacji infrastruktury i klasy energetycznej budynków użyteczności publicznej. Osiągnąć to można m. in. poprzez wymianę oświetlenia i sprzętu na bardziej energooszczędny, bardziej wydajne ocieplenie budynków oraz montaż paneli fotowoltaicznych, a także stworzenie oferty szkoleń dla pracowników z zakresu oszczędzania energii. Należy ponadto zmodernizować sieć przesyłową, żeby odpowiadała nowym wyzwaniom związanymi z transformacją energetyczną w Polsce.

5. TRANSFORMACJA ENERGETYCZNA W POLSCE POWINNA BYĆ NASTAWIONA NA EKOLOGIE I INTERES SPOŁECZNY.

Skuteczna transformacja energetyczna powinna opierać się na wykorzystywaniu dostępnych zasobów, w tym lokalnych przedsiębiorstw ciepłowniczych. Państwo powinno wspierać powstawanie „klastrow społecznych”, w ramach których jednostka samorządu terytorialnego współpracuje z mieszkańcami, lokalnymi przedsiębiorcami i producentami. Podejmowane działania powinny w konsekwencji prowadzić do tworzenia samowystarczalnych regionów energetycznych, które odciążąby krajowy system elektroenergetyczny. Dla osiągnięcia tego celu niezbędne jest wdrożenie nowych rozwiązań technicznych, takich jak m.in. wyposażenie klastrow w fizyczne magazyny energii, tworzenie wirtualnych elektrowni czy wykorzystanie zaawansowanych narzędzi informatycznych do analizy produkcji i popytu. Tym ostatnim można sprawnie zarządzać za pośrednictwem systemu wirtualnych elektrowni, skupiających mniejszych wytwórców energii oraz podmioty chętne do zakupu energii. Powstanie takich klastrow wydaje się zasadne przede wszystkim w regionach węglowych.

PRACA W INSTYTUCJACH UE – REKOMENDACJE

1. NALEŻY WSPIERAĆ POLSKICH STUDENTÓW ORAZ ABSOLWENTÓW UCZELNI WYŻSZYCH W UBIEGANIU SIĘ O STANOWISKA W STRUKTURACH UNII EUROPEJSKIEJ.

W związku z niedostateczną reprezentacją Polaków w strukturach Unii Europejskiej skutecznym rozwiązaniem mogłoby być wdrożenie rządowego programu finansowania studentom uczelni publicznych kursów z zakresu przygotowania do testu kwalifikacyjnego na urzędnika UE. Taka oferta powinna być kierowana w pierwszej kolejności do studentów i absolwentów kierunków takich jak europeistyka, politologia, stosunki międzynarodowe, prawo i filologie obce. Szeroko zakrojona kampania informacyjna dotycząca możliwych ścieżek kariery w strukturach unijnych wraz z przybliżeniem oferty staży z pewnością przyczyniłaby się również do wzrostu zainteresowania młodych ludzi możliwością ubiegania się o stanowisko w strukturach Unii Europejskiej.

2. MOŻLIWOŚĆ ROZPOCZĘCIA KARIERY W INSTYTUCJACH UNIJNYCH POWINNA BYĆ PROMOWANA NA ARENIE OGÓLNOPOLSKIEJ.

Jedną z podstawowych barier stojących przed młodymi ludźmi jest brak wiedzy dotyczącej tego w jaki sposób mogą rozpocząć międzynarodową karierę. Wokół pracy w instytucjach unijnych narosło wiele mitów wynikających z braku usystematyzowanych, rzetelnych informacji. W zdobyciu wiedzy z pewnością pomogłyby warsztaty dla studentów przybliżające specyfikę rekrutacji na stanowiska unijne. Dobrym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie programu tutorskiego, który przygotowywałby wyselekcjonowane osoby do procesu rekrutacyjnego. Program taki powinien obejmować kursy językowe oraz przygotowanie do egzaminu EPSO.

W promocję oferty kursów powinni zostać zaangażowani politycy, a zwłaszcza polscy eurodeputowani do Parlamentu Europejskiego, których zadaniem byłoby udzielenie wsparcia początkującym urzędnikom oraz okazanie poparcia dla polskich kandydatur na stanowiska w służbie cywilnej UE.

3. KRAJOWA SZKOŁA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ POWINNA STAĆ SIĘ GŁÓWNYM OŚRODKIEM SZKOLENIOWYM PRZYGOTOWUJĄCYM CHĘTNYCH KANDYDATÓW DO EGZAMINÓW NA URZĘDNIKA UNIJNEGO.

Krajowa Szkoła Administracji Publicznej, najbardziej prestiżowa placówka kształcąca polskich urzędników, powinna zagwarantować możliwość ukierunkowanego kształcenia przygotowującego do przejścia procedury rekrutacyjnej w ramach egzaminu EPSO. Kursy te powinny być bezpłatne oraz obejmować następujące obszary: przygotowanie do testów werbalnych, numerycznych, abstrakcyjnych, testu z wiedzy o UE, case study oraz testów badających motywację do pracy w strukturach UE. Oferta powinna być wzbogacona ponadto o kursy językowe, a także gwarantować możliwość wyjazdów na konferencje czy inne wydarzenia umożliwiające pozyskanie kontaktów istotnych w potencjalnej karierze w instytucjach unijnych. Główną grupę docelową powinni stanowić studenci i absolwenci kierunków takich jak europeistyka czy stosunki międzynarodowe.

Dobrym rozwiązaniem byłoby także utworzenie przez KSAP oddzielnej ścieżki szkolenia w pełni skoncentrowanej na pracy dla UE oraz pozyskanie dofinansowania ze strony Unii Europejskiej na współtworzenie takiej oferty.

DEZINFORMACJA – REKOMENDACJE

- 1. NALEŻY ZWIĘKSZYĆ LICZBĘ MODERATORÓW, PRZEDĘ WSZYSTKIM OBSŁUGUJĄCYCH MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE, KTÓRZY BĘDĄ ODPOWIEDZIALNI ZA POLSKI SEGMENT INTERNETU ORAZ STWORZYĆ BAZĘ BEZPIECZNYCH STRON INTERNETOWYCH.**

Umiejętność wykrywania dezinformacji nie jest uczeniem się matematyki. Wymaga ono nieustającego self-learning. Zadaniem organów administracji publicznej, a także obowiązkiem każdego obywatela jest weryfikacja pojawiających się informacji oraz krytyczne odbieranie docierających do nas komunikatów. Wzrost liczby osób monitorujących internet oraz zgłoszenia użytkowników pozwolą na szybsze reagowanie, a zwłaszcza usunięcie fake news i blokowanie botów, którzy zajmują się ich publikowaniem. Dla ułatwienia weryfikacji odbieranych informacji niezbędne jest stworzenie publicznie dostępnego rankingu zaufania i ochrony prywatności w kontekście oceny dostępnych na rynku komunikatorów internetowych, w tym alternatywnego wobec najpopularniejszych komunikatorów rankingu prywatnych platform oferujących komunikację za pomocą internetu, opracowanego przez rząd we współpracy z ekspertami z dziedziny cyberbezpieczeństwa i dezinformacji oraz służb specjalnych. Dobrym rozwiązaniem mogłoby być także opracowanie specjalnego komunikatu poddającego w wątpliwość treści publikowane na portalach spoza oficjalnego rankingu, co skłoniłoby do refleksji osoby rzadko weryfikujące treści publikowane na stronach internetowych.

2. NIEZBĘDNA JEST SZEROKO ZAKROJONA KAMPANIA EDUKACYJNA Z ZAKRESU DEZINFORMACJI.

Dla osiągnięcia jak najszerszego dotarcia do zróżnicowanych grup użytkowników Internetu kampania informacyjna w zakresie dezinformacji powinna być prowadzona wielotorowo i obejmować:

- stworzenie platformy internetowej służącej edukacji obywateli oferującej bezpłatne webinary w ramach programu edukacyjnego koordynowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, wraz z nałożeniem obowiązku odbycia kursu w tym zakresie przez każdego ucznia szkoły ponadpodstawowej;
- wprowadzenie reformy nauczania na wzór modelu zaproponowanego w Finlandii w 2016 roku, zakładającej oparcie programu nauczania na nauce umiejętności weryfikowania informacji;
- opracowanie oferty szkoleń, a także wprowadzenie zajęć z zakresu dezinformacji do programu nauczania towarzyszącego uczniom na wszystkich etapach edukacji, zaczynając od szkoły podstawowej;
- zagwarantowanie obowiązkowych warsztatów z fact-checkingu opracowywanych przez administrację rządową we współpracy z organizacjami pozarządowymi typu International Fact-Checking Network (IFCN) skierowanych do uczniów na wszystkich etapach kształcenia, od uczniów szkoły podstawowej aż po studentów uczelni wyższych; dla osób dorosłych sugerowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie bezpłatnych szkoleń na poziomie lokalnym, w których udział byłby fakultatywny;
- dotarcie do obywateli za pomocą środków przekazu towarzyszących im na co dzień, takich jak np. ekrany bądź plansze umieszczone w komunikacji miejskiej, co pozwoli w przystępny sposób przyswoić wskazane informacje;

3. KONIECZNE JEST WDROŻENIE ROZWIĄZAŃ LEGISLACYJNYCH USPRAWNIAJĄCYCH WALKĘ Z DEZINFORMACJĄ.

Wśród wprowadzonych zmian prawnych pozwalających na skuteczną walkę z dezinformacją powinny znaleźć się m.in. rozszerzenie prawa prasowego o zagadnienia związane z korzystaniem z nowych technologii oraz usankcjonowaniem (np. poprzez grzywny) świadomego rozpowszechniania nieprawdziwych informacji. Ponadto nałożony powinien zostać obowiązek zamieszczania publikowanych przez autora sprostowań względem każdego zweryfikowanego fake newsa pod groźbą kary finansowej. W celu egzekwowania tego prawa powinien zostać powołany nowy organ rządowy lub pozarządowy, który badałby wszelkie informacje pod kątem autentyczności oraz raz do roku prezentował ranking najbardziej i najmniej zaufanych podmiotów rozpowszechniających informacje.

4. POLSKA POWINNA WSPIERAĆ DZIAŁANIA W RAMACH UNII EUROPEJSKIEJ MAJĄCE NA CELU OGRANICZENIE WPŁYWU TIK TOKA NA OPINIĘ PUBLICZNĄ.

W ostatnich latach zauważalny jest wzrost popularności platformy społecznościowej Tik Tok. Tempo i skala przyrostu nowych użytkowników są zdecydowanie wyższe niż w przypadku dotychczasowych platform społecznościowych takich jak Facebook, Instagram czy Twitter. Należy jednak mieć na uwadze, że odpowiedzialna za Tik Toka firma ByteDance pochodzi z Chin, a w ostatnim czasie pojawia się coraz więcej doniesień dotyczących jej bliskiej współpracy z chińskim rządem. Owiany tajemnicą algorytm ma wpływ na pokazywane użytkownikom materiały: ukrywa te o wymowie antychińskiej (jak było w przypadku filmików tworzonych przez Ujgurów informujących o warunkach w obozach pracy w których są przetrzymywani) oraz promuje te korzystne dla kształtowania obrazu Chin na arenie międzynarodowej. Istnieje także podejrzenie dotyczące bezpośredniego przekazywania danych rządowi chińskiemu przez ByteDance. W obliczu zaistniałej sytuacji państwa członkowskie Unii Europejskiej powinny pójść śladami Stanów Zjednoczonych, które podjęły się próby wyjaśnienia mechanizmów działania komunikatora, a w przypadku gdy okażą się one niezgodne z regulacjami unijnymi - dążyć do wycofania aplikacji z rynku europejskiego.

BEZPIECZEŃSTWO POLSKI – REKOMENDACJE

1. POLSKA POWINNA WSPIERAĆ RUCHY OPOZYCYJNE W ROSJI I NA BIAŁORUSI.

W historii bardzo często zdarzało się, że poprzez aktywne wspieranie ruchów opozycyjnych coraz bardziej możliwa stawała się erozja reżimu. Przykładem takiego działania są pokojowe przemiany ustrojowe jakie objęły Polskę, a następnie kolejne kraje Europy Środkowowschodniej w ostatnich dwóch dekadach XX wieku. Polacy zorganizowani w ramach ruchów opozycyjnych wspieranych przez zachodnich sojuszników oraz kościół katolicki w 1989 roku doprowadzili do upadku komunistycznego reżimu. Wspieranie ruchów opozycyjnych poprzez ich finansowanie i edukację ich członków na Zachodzie pozwoli opozycyjnym liderom zyskać odpowiednią wiedzę niezbędną dla wdrożenia świadomych działań mogących przyczynić się do realnej zmiany społecznej.

2. POLSKA POWINNA DĄŻYĆ DO ZWIĘKSZENIA OBECNOŚCI SIŁ NATO W RAMACH BATALIONOWYCH GRUP BOJOWYCH W KRAJACH BAŁTYCKICH LUB ZAWARCIA BILATERALNEGO POROZUMIENIA POLEGAJĄCEGO NA ZWIĘKSZENIU OBECNOŚCI POLSKICH SIŁ ZBROJNYCH NA TERYTORIUM TYCH PAŃSTW.

Działanie to jest szczególnie istotne z uwagi na wrażliwość krajów bałtyckich na prowokacje ze strony Rosji. Wzmocniona obecność wraz z rozmieszczeniem sił pancernych, lotnictwa i artylerii pozwoliłaby na rozszerzenie doktryny deterrance by denial na całość wschodniej flanki Sojuszu. Podjęcie takich działań jest wymagane z uwagi na ograniczony potencjał demograficzny i ekonomiczny tych krajów. Wraz z rozszerzeniem Sojuszu o dwa nowe państwa nordyckie Polska powinna dołączyć do brytyjskiej inicjatywy Połączonych Sił Ekspedycyjnych, aby wzmocnić interoperacyjność i zagwarantować możliwość uczestnictwa we wspólnym planowaniu na wypadek wybuchu kryzysu w basenie Morza Bałtyckiego. Współpraca mogłaby skupić się na przeciwdziałaniu zagrożeniom hybrydowym, takim jak ataki w cyberprzestrzeni czy ataki przeciwko infrastrukturze krytycznej.

Polskie oddziały powinny ponadto zwiększyć swoje zaangażowanie w ramach wspólnych ćwiczeń na dalekiej północy, aby zespolić północną i wschodnią flankę Sojuszu. Z uwagi na niski potencjał sił morskich Polska powinna posiadać rozwinięte scenariusze współpracy w domenie morskiej wypracowane wspólnie z innymi państwami regionu takimi jak Szwecja czy Wielka Brytania, której zaangażowanie w regionie stale wzrasta.

3. POLSKA POWINNA SKUPIĆ SIĘ NA ROZWOJU OBRONY CYWILNEJ I WZMACNIANIU ODPORNOŚCI PAŃSTWA (RESILIENCE).

Wojna na Ukrainie dowiodła o znaczeniu mobilizacji społeczeństwa w celu powstrzymania wrogiej inwazji. Istotne jest wzmocnianie szeroko pojętej odporności państwa obejmującej troskę o bezpieczeństwo energetyczne, tworzenie zapasów najważniejszych produktów takich jak żywność, woda pitna i lekarstwa czy surowce energetyczne. W aspekcie obrony cywilnej kluczowe jest położenie nacisku na szeroką edukację społeczeństwa: od początkowych etapów nauczania skierowanych do dzieci i młodzieży, przez kursy dokształcające dla osób starszych i kampanie informacyjne. W ten obszar należy włączyć także budowę nowej infrastruktury związanej z obroną cywilną, tj. budowę schronów czy optymalizację budynków cywilnych na potrzeby sytuacji kryzysowych i wojennych. Za wzór w tym przypadku powinny posłużyć kraje nordyckie, w szczególności Finlandia. Ponadto niezwykle ważne jest także rozwijanie więzi między środowiskiem cywilnym a wojskowym, a także budowanie zaufania. Kwestie te okażą się kluczowe w przypadku pojawienia się kryzysu, ataku hybrydowego czy zbrojnej inwazji.

Zmodernizowane powinny zostać krajowe zakłady zbrojeniowe w kierunku produkcji ciężkiego sprzętu w wystarczającej dla kraju ilości, co pozwoliłoby na odejście od kupowania sojuszniczego zbytu i używania sprzętu „poradzieckiego”.

4. NALEŻY DĄŻYĆ DO WZMOCNIENIA OBRONY CYWILNEJ.

Rosyjska agresja na Ukrainę spowodowała potrzebę przemyślenia dotychczasowych planów obrony kraju – trwający obecnie konflikt pokazał, że oprócz armii zawodowej ogromne znaczenie ma szeroko rozumiana obrona cywilna, mająca przede wszystkim realizować cele organizacyjne. Ludność w razie zagrożenia, powinna posiadać wiedzę z zakresu planowania przedsięwzięć obronnych, wykrywania zagrożeń i współpracy. W powyższe cele wpisują się również umiejętności, które powinny zostać przyswojone przez osoby zajmujące stanowiska kierownicze np. w zakładach pracy czy w organach administracji samorządowej.

Poprzez powszechne przeszkolenie chętniej ludności cywilnej można znacząco wspomóc wojsko i odciążać je. Przeszkoleni ochotnicy będą mogli szybciej zostać włączeni w struktury regularnej armii lub pomóc wojsku w rozpoznaniu terenu i budowie umocnień. Znajomość procedur wojskowych ułatwi komunikację na linii wojsko – cywile, a przeszkolenie w sytuacjach kryzysowych zapobiegnie nadmiernej liczbie ofiar konfliktu.

Edukacja społeczeństwa powinna być prowadzona poprzez cykliczne powszechne szkolenia dla chętnych, a także uwzględniać zmianę podstawy programowej dla przedmiotu „Edukacja dla bezpieczeństwa” w zakresie m.in. wprowadzenia praktycznej nauki pierwszej pomocy, kształcenia umiejętności radzenia sobie w czasie bombardowania oraz bezpośrednio po nich, znajomość sygnałów dźwiękowych i procedur ewakuacyjnych oraz lokalizacji schronów i miejsc bezpiecznych.

5. KONIECZNE JEST WPROWADZENIE PRAWA NAKAZUJĄCEGO BUDOWĘ PODZIEMNYCH SCHRONÓW WRAZ Z NOWO POWSTAJĄCYMI BUDYNKAMI.

Według inwentaryzacji przeprowadzonych przez Państwową Straż Pożarną obecnie w Polsce jest około 2 tys. schronów z miejscem dla około 300 tys. osób. Na dziś żaden przepis w polskim prawodawstwie nie określa sposobu zabezpieczenia oraz przygotowania takich obiektów. Niezbędnym jest wprowadzenie regulacji nakazującej uwzględnienie pomieszczeń spełniających wymagania schronu w nowo projektowanych budynkach, przede wszystkim obiektach użyteczności publicznej, biurach czy zakładach pracy. Podobnie powinno być w przypadku nowo tworzonych garaży podziemnych, stacji metra oraz tuneli kolejowych i drogowych, które oprócz swoich podstawowych funkcji dostosowane będą do użytkownika w sytuacjach krytycznych. Schrony powinny zawierać liczbę miejsc mogącą pomieścić użytkowników budynku, a w przypadku stacji metra mieszkańców dzielnicy lub osiedla. Takie działania wymagają opracowania nowych przepisów prawnych. Wprowadzenie prawa nakazującego budowę podziemnych schronów może przyczynić się także do zwiększenia świadomości społecznej na temat zagrożeń oraz zainspirować obywateli do przygotowania się na sytuacje kryzysowe.

6. NALEŻY ZAINICJOWAĆ ZMIANĘ WIZERUNKOWĄ WOJSKA POLSKIEGO.

Jednym z problemów z obszaru obronności państwa, z którym muszą zmierzyć się decydenci, jest niechęć osób młodych do pracy dla polskiej armii. Wśród powodów powyższej sytuacji można wyróżnić negatywny wizerunek tej instytucji. Polska armia jest obciążona przez negatywne stereotypy związane m.in. z przymusem, z jakim kojarzony jest chociażby obowiązek poddania się przez mężczyzn, którzy ukończyli 18. rok życia, kwalifikacji wojskowej czy obowiązkowe szkolenia dla rezerwistów. Negatywnie oceniane są już same

informacje medialne o potencjalnym wezwaniu większej liczby osób na takie szkolenia - od razu pojawiają się społeczne kontrowersje i głosy sprzeciwu. Drugi element negatywnego obrazu to przekonanie o toksyczności środowiska - postrzegania wojska jako miejsca, które „z chłopców w rurkach zrobi prawdziwych mężczyzn” sprawia, że staje się ono synonimem społeczności silnie zmaskulinizowanej, gdzie nie ma przestrzeni na słabość, oraz wykluczającego - niedostępnego dla kobiet.

W związku z powyższym należy rozpocząć kampanię skierowaną do młodych obywateli i obywaterek, której celem będzie zmiana postrzegania obrazu współczesnego Wojska Polskiego. Kampania powinna opierać się na promowaniu służby wojskowej jako miejsca otwartego dla wszystkich osób, które dobrowolnie chcą się zaangażować w pracę na rzecz ojczyzny.

7. NIEZBĘDNA JEST POGŁĘBIONA WSPÓŁPRACA REGIONALNA W RAMACH INICJATYWY TRÓJMORZA I DZIEWIĄTKI BUKARESZAŃSKIEJ.

Postulat ten jest podnoszony od kilku lat przez wielu ekspertów jako największy mankament Inicjatywy Trójmorza, mimo dalekosiężnych zamiarów i wyzwań przed nią stojących. W przypadku zacieśnienia współpracy koordynowanie projektów takich jak Via Carpatia, Ria Baltica, korytarz gazowy Północ-Południe czy Centralny Port Komunikacyjny z pewnością byłoby ułatwione, a czas realizacji przedsięwzięć mógłby być krótszy.

Znacząco mogłaby poprawić się również koordynacja polityki wywiadowczej i kontrwywiadowczej za sprawą szybszej wymiany informacji dotyczących bezpieczeństwa w regionie, co miałyby moc zapobiegawczą wobec działań rosyjskich czy chińskich spec-służb. Warto przypomnieć, że w 2017 roku NATO powołało do życia Połączony Pion Wywiadu i Bezpieczeństwa (Intelligence and Security Division- JISD). Taki krok z pewnością wzmocniłby „słyszalność”, a także pozycję wszystkich państw Dziewiątki Bukaresztańskiej w NATO jako inicjatywy zdolnej do wzięcia na swoje barki jeszcze większej odpowiedzialności. Prace nad tymi zagadnieniami mogłyby mieć miejsce w obecnym kształcie, czyli podczas szczytów głów państw oraz ministrów obrony bądź spraw zagranicznych.

EMERYTURY – REKOMENDACJE

1. NALEŻY WŁĄCZYĆ EDUKACJĘ EKONOMICZNĄ DO PROGRAMU ZAJĘĆ NA POZIOMIE SZKOŁY ŚREDNIEJ.

Zgodnie z aktualnymi analizami Zakład Ubezpieczeń Społecznych będzie w dalszym ciągu wypłacalny, ale jednocześnie przyszłe emerytury będą bardzo niskie. W ten sposób nasz system emerytalny powróci do swoich początków, czyli do sytuacji, w której najbardziej znacząca będzie zapobiegliwość obywateli i ich własna troska o przyszłość: zbieranie oszczędności, rozwój osobisty oraz dbanie o własne zdrowie, które zapewnia możliwość efektywnej pracy.

Przy tak zdefiniowanej przyszłości systemu emerytalnego w Polsce niezbędnym działaniem staje się edukacja obywateli pod kątem takich kompetencji jak np. zarządzanie budżetem domowym, umiejętność oszczędzania i inwestowania swoich środków itp. Właśnie na te zagadnienia należy położyć szczególny nacisk przy komponowaniu podstawy programowej najbardziej korzystnej dla młodych Polek i Polaków.

2. PRZYGOTOWANIE SPOŁECZNEJ KAMPANII EDUKACYJNEJ POŚWIĘCONEJ TEMATOWI RYNKU EMERYTUR.

W ostatnim okresie szacuje się, że w Polsce w przeciągu 30 lat średnia emerytura drastycznie zmaleje. Wielu młodych ludzi nie zna jednak przyczyn tego problemu. Kampania edukacyjna miałaby uświadomić społeczeństwo na czym polega rynek emerytur, jakie czynniki wpływają na rynek, z jakimi problemami będą musiały się zmierzyć przyszłe pokolenia i co powinniśmy robić, aby zapobiec ich powstawaniu. Kampania polegałaby na spotkaniach/debatkach ze specjalistami w tej dziedzinie, na które wstęp byłby wolny oraz prowadzeniu zajęć w szkołach ponadpodstawowych.

3. NALEŻY PONOWNIE ZWERYFIKOWAĆ KWESTIE ZWIĄZANE Z USTALENIEM WIEKU EMERYTALNEGO.

Wiek emerytalny powinien zostać podniesiony, ponieważ Polacy żyją obecnie dłużej niż jeszcze kilkanaście lat temu. Biorąc pod uwagę średnią długość życia optymalny moment, w jakim zarówno kobiety, jak i mężczyźni wkraczaliby w wiek emerytalny powinien nastąpić po ukończeniu 67. roku życia.

Pomoc w tym może szeroko zakrojona aktywizacja osób starszych, która spowoduje, że pozostaną one dłużej na rynku pracy sprzyjając rozwojowi gospodarstwu, a ich wieloletnie doświadczenie będzie służyło kolejnym pokoleniom pracowników. Wartością mogłoby być także stworzenie zachęt dla pracodawców do zatrudniania osób starszych, np. mniejsze składki socjalne za pracowników po 67. roku życia. Myśląc o systemie emerytalnym nie należy zapominać o kluczowej kwestii jaką jest osiągnięcie stabilnej piramidy demograficznej. Zachętą dla młodych ludzi do podjęcia decyzji o dziecku może być z pewnością zagwarantowanie im stabilności mieszkaniowej oraz miejsc w żłobkach. Oprócz tego niezwykle istotna jest promocja wizerunku matek wychowujących dzieci jako spełniających swoją rolę wobec społeczeństwa.

4. NALEŻY PROMOWAĆ INDYWIDUALNE DOBROWOLNE OSZCZĘDZANIE W DOSTĘPNYCH INSTRUMENTACH FINANSOWYCH.

Wartość emerytalnych świadczeń publicznych maleje, więc aby w przyszłości nie polegać jedynie na nich, warto już w młodym wieku rozpocząć oszczędzanie w dobrowolnych instrumentach finansowych, stanowiących III filar systemu emerytalnego w Polsce.

Aktualnie emerytury wypłacane przez ZUS stanowią około 50% wynagrodzenia, jednak za 30 lat będą stanowiły jedynie około 25%, co oznacza, że ich wartość będzie niska. Jako dodatkowe zabezpieczenie system emerytalny w Polsce daje nam możliwość także dobrowolnego oszczędzania na emeryturę w tzw. III filarze, na który składają się IKE (Indywidualne Konto Emerytalne) oraz IKZE (Indywidualne Konto Zabezpieczenia Emerytalnego). Konta

w ramach tych funduszy można założyć przez instytucje finansowe np. banki czy fundusze inwestycyjne. Środki w nich gromadzone stanowią naszą prywatną własność i podlegają dziedziczeniu, istnieje także możliwość ich wycofania. III filar stworzony jest po to, aby w przyszłości mieć dodatkowe źródło emerytury i utrzymać świadczenie na godziwym poziomie, dlatego warto z niego korzystać i już w młodym wieku zadbać o swoją przyszłość.

5. NALEŻY ZACHĘCAĆ DO UDZIAŁU W PROGRAMIE PRACOWNICZYCH PLANÓW KAPITAŁOWYCH.

Jednym z mechanizmów mającym na celu dobrowolne oszczędzanie jest państwowy program PPK (Pracownicze Plany Kapitałowe). Jego zaletami są m.in. dopłaty od pracodawców i państwa, możliwość wycofania środków w dowolnym momencie oraz ich dziedziczenia, możliwość rezygnacji i powtórzenia przystąpienia w każdej chwili. Wśród wad wskazuje się ograniczony wpływ na sposób w jaki będą inwestowane pieniądze oraz ryzyko polityczne związane z ewentualnymi zmianami w programie. Tym niemniej, udział w tym programie jest atrakcyjny, gdyż umożliwia gromadzenie dodatkowych środków na emeryturę.

Fundacja Instytut Sobieskiego we współpracy z Fundacją Empiria i Wiedza oraz Wydziałem Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego zrealizowała projekt pn. „**Akademia Młodych Ekspertów**”.

Działania miały na celu promowanie aktywnego uczestnictwa młodych osób w życiu publicznym oraz stworzenie przestrzeni do wymiany poglądów i zaproponowanie rekomendacji dotyczących konkretnych, strategicznych polityk omawianych w projekcie. Rozmowy z ekspertami i krytyczne zastanowienie się nad realnymi problemami jakie dotyczą Polskę były inspirujące nie tylko dla uczestników, ale także powinny być inspiracją dla decydentów.

Mierzenie się z prawdziwymi wyzwaniami będącymi przedmiotem debaty ekspertów, przygotowanie własnej propozycji zmian – „recepty” na poprawę codziennego życia obywateli pozwoliło uczestnikom na poszerzenie wiedzy, a także rozwój zdolności krytycznego myślenia i planowania strategicznego.

Realizacja projektu pozwoliła osiągnąć zamierzone cele takie jak:

- **promowanie dialogu pomiędzy studentami a decydentami;**
- **poszerzenie wiedzy uczestników na ważne tematy gospodarcze, społeczne i międzynarodowe;**
- **stworzenie młodzieży przestrzeni do przedstawienia/zaprezentowania propozycji zmian i rekomendacji na omawiane w projekcie konkretne polityki.**

Realizacja projektu była możliwa dzięki wsparciu finansowemu od Fundacji Empiria i Wiedza.